FEB 23 1922

Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 42. | Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 21. лютого, 1822. | VOL. XXX. | No. 42. | Jersey City, N. J., Tuesday, February 21, 1922. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

АМЕРИКАНСЬКА ЛЕҐІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ БЕЗПРОВОЛОЧНОЇ ПОЛАГОДИ СПРАВИ БОНУСА ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ

ВАШИНҐТОН, Д. К., 19. лютого. — Національний командант Американської Леґії, Тенфорд Мек-Найдер, накинувся нині телеграфічною дорогою на президента Гардинга за його лист у справі бонуса для бувших жовнірів американської армії, що служили вчасі світової війни.

Він в телеграмі до Гардинга сказав, що Леґія говорить в імени майже 5,000,000 вислужених Американців, мущин і женщин, а в імени 15 до 20 міліонів осіб з їх родини, які не розуміють признавання і відмовлювання бонуса.

Мек-Найдер каже, що коли капіталістам звернено $3,000,000,000 за недодержанне неіснуючих контрактів, то ніхто не підносив крику, а тепер, коли ходить о винагороду для тих, що давали своє життє, то робиться крик, зволікається і відкладається.

Він домагається від президента, щоби справу бонуса полагоджено безпроволочно.

ЗНОВ ПЯТЬ ЖЕРТВ ВІД АЛЬКОГОЛЮ.

За один минулий тиждень деревляний алькоголь спричинив знов пять смертий в стейті Ню Джерзи. Смерть трох людий можна зовсім певно приписати утрійному алькоголеви, а щодо двох других смертий всі здогади вказують на ту саму причину. З сими жертвами, число смертий від алькоголю в стейті Ню Джерзи від дня 10. січня виносить 27.

Межи жертвами послідного тижня є 70-літний Джан Бест з Ридфілд Парк, та його 44-літний син Ґері. Після їх смерти арештовано Канову, салюніста з Вест Гобокен, у котрого батько і син мали напитися утрійного алькоголю; суд обжаловує його за викликанне смерти двох людий і держить його у вязниці без кавції.

ДЕЛЬОРМА ЗАБРАНО ДО ВЯЗНИЦІ.

О. Дельрма, римо-католицького священика, котрого обжаловують за убитте свого первого брата, щоби дістати по його смерти асекурацію в сумі 25,000 долярів, відставлено в четвер до вязниці. Входячи до своєї казні, о. Дельори розплакався гірко. Йому дозваляють читати книжки і говорити з відвідуючими його гістьми.

ЛЮБОВНІ ЛИСТИ НА МІСЦЕ ТЕСТАМЕНТУ.

Одна нюйорська дівчина, Ленора Кнап на імя, внесла до суду просьбу, щоби суд признав її маєток, оставший по смерти її нареченого, Ернеста Мейсона, котрий служив при 23-ім полку піхоти, брав участь у війні, був взятий в німецький полон і там помер, в жовтни 1918. року. Своє домаганнє попирає вона рядом любовних листів, в котрих жовнір розповідав про ріжні пляни забезпечення своєї нареченої.

УХОДИВ ЗА ПОГИБШОГО ЧЕРЕЗ 3 РОКИ.

Джан Волес, один з американських жовнірів, що воювали у Франції, уважався перед родичами і кревними за погибшого. Його батько розвів широке слідство про долю сина, і воно мало виказати понад всякий сумнів його смерть на поли бою. Тимчасом Джан перебував у військовім таборі Дикс, в стейті Ню Джерзі. На війні він був троєний ґазом і дістав тяжкого потрясения нервів від вибуху бомби. Се й позбавило його памяти так, що він навіть не міг пригадати собі свого імени. Аж в повлідний четвер припімнув собі, що він зветься Джан Волес. Спроваджено батька і сей зараз пізнав сина.

Та клопоти військових властий на тому ще не скінчилися. Власне в таборі Дикс на цминтарищи находиться гріб Джана Волеса, в котрім поховано тіло сього Джана Волеса, „з усякою певностю" розпізнаного військовими властями. Тіло спроваджено із Франції, а на гробі батько поставив гарний камінний памятник. Власти заходять в голову, що робити з гробом і памятником. Офіцири думають віддати памятник батькови; гріб певно лишиться як памятка певности військових доказів.

„БАТЬКИ КРАЮ" САЛЮНІСТАМИ?

Місто Бофало, в стейті Ню Йорк, переживає цікаву політичну боротьбу. Комішенер парків іменував своїми помічниками 16 бувших салюністів та бартендрів. Се викликало ряд протестів, головно зі сторони прихильників прогибіції. Межи комішенером та його приятелями, з одної сторони, та противниками салюнів, з другої, розгорілася завзята політична боротьба. Комішенер парків бороniться, що бувші салюністи та бортендри нічим не гірші від других людий, і якщо вони покажуть практично свою здібність сповняти свій уряд, вони повинні лишитися на своїх нових становищах.

По стороні комішенера парків станув також мейор міста Френк Швоб, котрий при виборах кандидував на „мокру" (ворожу прогибіції) програму. Своїми заявами в справі спору він додав кампанії сензаційности.

„Я ніколи не знав сього," — говорив Швоб, — „що бути салюністом значить бути злочинцем. Абрагам Лінкольн, мій патрон, був салюністом. Він мав склеп і продавав горівку. Джордж Вашінґтон був салюністом. В Мавн Вернон (де жив Вашінґтон) ще й до нині заховалися великі збани та фляшки. Пощо-ж виступати проти салюністів?"

Міська рада затвердила іменованнє бувших бартендерів [illegible]

БОЛЬШЕВИКИ ПРО УСТАНОВЧІ ЗБОРИ

Російські большевицькі ґазети пищуть, що московському урядови пропонують оголосити скликанне установчих зборів на підставі загального виборчого права; дозволити свободу аґітації та ліквідувати „Чрезвичайку" се але значилоби допустити аґітацію всіляких „контр-революціонерів", як Савінков, Бурцев та Мілюков. Більш безґрунтовного та безглуздого пляну, кажуть вони, й придумати не можна, бо скликанне установчих зборів, значить розпочати знов горожанську війну, котру совети побідно закінчили. Переможені російські капіталісти та поміщики мусять признати свою конечну роразку й підлягти переможцеви працюючим. На війні, як на війні.

ЗАОСТРЕННЯ ВІДНОШЕНЬ МІЖ ПІЛСУДСЬКИМ І СКІРМУНТОМ.

Призначеннє кандидата від народово-демократичної партії Шебека, на посаду другого заступника Польщі в Лізі Народів, має свідчити про остру кризу в польських урядових кругах, бо начальник держави Пілсудський відмовився затвердити це вирішене радою міністрів призначеннє. Після сього міністер закордонних справ Скірмунт, який виставив кандидатуру Шебека, був примушений заявив про свою відставку. Треба було посередництва міністра президента Поніковського, щоб добитись від Пілсудського згоди. Наслідком цією кризи є помітне відчуженнє між „начальником держави Пілсудським та міністром закордонних справ, який щораз то більш піддається впливам народових демократів. Разом з тим чекають, що вибори в области Вильни сильно відібються на внутрішній політиці, яка, дякуючи стриманню від виборів не-польского елєменту, приведе до виступу правих груп проти лівих і особливо проти федералістів з Пілсудським на чолі, який виступ закінчиться поразкою лівих.

ГОЛОД НА УКРАЇНІ.

Старокраєві большевицькі ґазети подають таку вістку:

Запоріжжя 19-XI. Картина голоду який обхопив губерню стає з кождим днем певнійшою. В одному мелітопільському повіті, по перше грудня зареґістровано 459 випадків голодної смерти, в гуляй-пільському — 49, в бердянському — 39. Падіж худоби набірає стихійних розмірів. Неповні цифри говорять вже про 20—25% падіж.

В деяких волостях голова скотини при продажу оцінюється в 1—2 пуда борошна.

ЧЕСЬКО-СЛОВАЦЬКИЙ ПРЕМІЄР ПРО УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ.

При приняттю журналістів в Ужгороді, столиці Угорської України, — чесько-словацький президент міністрів др. Едвард Бенеш відповідав на актуальні питання поставлені йому журналістами. Подаємо ті відповіді за ужгородскими ґазетами з минулого місяця.

Між іншими поставив кацап Ґаґатко, редактор „Русской Земли" таке питаннє:

— Що буде з тою землею (Угорською Русю) коли Росія наново встане?

Мін. Бенеш: На се не так леко відповісти. Обставини російські ще довго не будуть добрі. То є така проблема, котру відгадати є найтруднійшою задачею. В Росії господарство цілком знищене. Аби та хора держава знов повстала, треба великої праці і гроший. По трохлітнім пануваню большевиків прийшло до того, що вона стратила гру. Нині в Росії слово „большевик" не може уживатись: замісць того дозволено уживати слово „комуніст", бо хотять, аби люди забули ті страшні річи, котрих причиною були вони. Росія розпалась на 42 республіки. Вона має вирішити ріжні питання: українське, кавкаське, Далеко Сходу і т. д. Якщоб Росію відбудовано, буде вона одноцільною державою і такою, як передтим. Для нас важне те, що буде зі Сходом Галичиною. Богато залежить і від будучности сеї землі. Одно певне, що вирішенне проблєми російської буде тривати довгі літа і в сім питанню якусь певну позицію трудно заняти.

Кореспондент чеської ґазети „Лідове Новіни" (Берно) Штанцель:

— Яка Ваша думка відносно українського руху, який тут тепер розвивається?

Мін. Бенеш: Се питаннє не є політичне, афілологічне, і на се дастьВам відповідь петроградська Академія Наук. На жаль, богато людий мішає філологію з політикою, а з того виходить велика біда. Я не маю охоти спорити ні з ким, хто визнає себе Українцем, або що такого географічного поняття нема. Бо хто себе Українцем визнає, то сим те питаннє скінчене.

МОСКВА НА УКРАЇНІ.

Листи, які приходять з України, далі мають московські почтові марки і московські печатки. Звичайні листи мають марки по 1,000 рублів і напись Р. С. Ф. С. Р. (Російськая Соціялистическая Федеративная Советская Республика), але ріжні Румуни як Раковський або Ляхи як Фелікс Кон, котрі „правлять" на Україні, оповідають, що їх влада є...... українська.

ПРАЦІ В. ВИННИЧЕНКА ЗА 2 РОКИ НА ЧУЖИНІ

Славний український писменник Володимир Винниченко, котрий тепер живе в Берліні, написав у віденській часописі „Український Прапор" на її запит до писменників, над чим працюють отсю відповідь:

За два роки мого сталого перебування на еміґрації мною зроблено в літературній галузі: — 1. Написано „Відродження Нації, 74 друковані аркуші — 2. Повість „На той бік" (ще не друкована), 7. арк. — 3. Песа „Пісня Ізраіля" 4. дії (не друковані), 5 арк. 4. — Сценарій сієї песи для кінотеатру під тою-ж назвою, 5 арк. 5.—Політичних статтий приблизно 5. арк. 6. — Початок великого соціяльного роману; досі написана 10 арк. 7. — Початок наукової праці „Соціялістична етикка", досі написано 3. арк.—Разом 114 друкованих аркушів. Тепер працюю над останніми роботами, що обіймають 50—70 арк. друку.

З ДІЯЛЬНОСТИ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО СОЮЗА У ВІДНІ.

Курс для діточих садків зорґанізовано культурно-научною секцією при Українському Жіночому Союзі у Відні, на якому 15 учасниць під проводом фахових віденських сил виобразовується на організаторки, провідниці і настоятельки діточих садків, захоронок, приютів і т. п. Курс розпочався з початком грудня, 1921, і буде тривати два місяці.

Курс для народніх учительок і учителів, які перебувають тепер за кордоном зачався в січні, 1922, Культурно-научною секцією при Українському Жіночому Союзі у Відні. Метою того курсу є ознайомити народнє учительство з найновійшими методами навчання в народних школах.

ПОБІЛЬШЕННЄ ПОЛЬСЬКОЇ АРМІЇ.

Польський військовий міністер вніс сейм проект закона який упорядковує загальну військову повинність і встановляє для 250,000 рекрутів, яких покликано на один рік до війська, дво-літній реченець служби. Провідник соціялістів Ліберман вніс пропозицію ввести осьми-місячний реченець, на тій підставі, що дворічна військова служба вимагати-ме утримання 540,000 озброєних людий, на що потрібно витратити в рік 150 міліярдів польських марок. Проект передано до комісії.

8,000 СТУДЕНТІВ В ЧЕСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.

Чеський університет в Празі числить тепер 8,339 слухачів, з того 1,299 чужинців.

ФРАНЦІЯ ТАКИ ОБСТОЮЄ ПРИ ДОМАГАННЮ ВІДЛОЖЕННЯ РЕЧЕНЦЯ ҐЕНУЕНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПАРИЖ, 19. лютого. — Французьке правительство повідомило всі держави, котрі приняли запрошенне на економічну конференцію в Ґенуї, що воно вважає реченець 8. марта за невідповідний і тому просило італійське правительство о відложенне реченця.

За сей час французьке правительство хотіло би направити своє підірване політичне становище в міжнародній політиці і вияснити відношенне до Росії.

Одначе справа відложення реченця ще не полагоджена, бо англійське правительство досі ще не дало відповіді.

Тимчасом париська преса зачинає вже кампанію проти Англії. Орган Клеманса, „Еко Насіональ" пише про потребу участи в ґенуенській конференції полудневo-американських республік, кажучи, що латинські народи повинні єднатись для оборони своїх економічних інтересів.

ПРИНЯТТЄ ЗАКОНОПРОЕКТУ ПРО ІРЛЯНСЬКУ ВІЛЬНУ ДЕРЖАВУ

ЛОНДОН, 17. лютого. — Палата громад британського парляменту приняла в другому читанню законопроект, який установляє Ірляндську Вільну Державу.

По третьому читанню законопроект пійде ще до палати лордів.

ЗАЯВА НЕДОВІРЯ ДЛЯ ІТАЛІЙСЬКОГО ПРЕМІЄРА.

РИМ, столиця Італії, 17. лютого. — Недавно уступивший премієр Бономі перед кількома днями знову обняв провід італійського міністерського кабінету. Одначе сьогодня при першій новій стрічі з парляментом він знова програв. В голосованню парлямент відмовив йому довіря 295 голосами проти 107.

ПОЛІТИЧНА КРІЗА В ІТАЛІЇ.

РИМ, столиця Італії, 19. лютого. — Італійський король поручив бувшому премієрови Джіолітті місію утворення нового міністерського кабінету.

СТРАШНА ПОШЕСТЬ ТИФУ В СТОЛИЦІ БІЛОРУСИ.

МОСКВА, столиця Московщини, 17. лютого. — В управі тутешнього бюра Американської Запомогової Адміністрації одержано звідомлення з Минска, столиці Білоруси, що там панують страшні відносини.

Що тижня напливає туди 3,000 збігців перед голодом.

Се спричинило недостачу поживи ,мешкань, одінь, а найгірше ліків. Через те страшно розширилась в Минску пошесть тифу. Для ратунку не тільки нема ліків але й лікарів. З лікарів 90% є хорих. У шпиталях хорих половина вмирає.

БОЛЬШЕВИКИ ЇЗДЯТЬ ДО ЗАГРАНИЧНИХ КАПІТАЛІСТІВ, ЩОБ ВІДБУДОВУВАЛИ РОСІЮ.

БЕРЛІН, 19. лютого. — Відси виїздять до Москви большевицькі представники Кароль Радек і Леонід Крассін з предложеннями про економічну відбудову Росії, які дістали з Великої Британії, Франції і Німеччини.

Оба большевицькі представники представляли в Німеччині, що вони мають з Англії і Франції ліпші пропозиції ніж з Німеччини. Одначе вони воліли би, кажуть, навязати торговельні зносини з Німеччиною, бо хотяй тамті дві держави мають золото, то Німеччина має льокомотиви та інші промислові вироби, яких Росія найбільше потребує.

Большевицькі представники вели переговори з власниками німецької зелізної фабрики Круппа, із Стіннесом і групою електричних підприємств.

ЗНОВ „БАНДИТИ".

БЕРЛІН, 30. січня. (Вл. кор. „Свободи"). — Повстанчий рух на Україні видимо й досі не припинився. Як пише офіціяльна одеська большевицька газета „Ізвестія", — „бандитські ватаги знов почали оперувати в балтськім повіті". Недалеко від Балти — пише та газета — в Аксаковській волости зявилась банда, яка тероризує місцеву людність. У Смолянці бандити завели кудись голову й секретаря сільревкому (сільського революційного комітету). Яка їх стрінула доля, невідомо. Чимала ватага переховується в Лісничівськім лісі, звідки вона робить наскоки на сусідні села й розграбовує на млинах борошно та збіже... В Бандурівській волости на границі Поділля бандити пограбували валку з продуктами, зібраними по продналогу"...

Виходить, що в дійсности „бандити" далекі від того, щоб „тероризувати місцеву людність", а терорузиють советську владу. Це дві великі ріжниці, як кажуть в Одесі.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНҐРЕС.

БЕРЛІН, 1. лютого. (Вл. кор. „Свободи"). — Група бувших членів Центральної Ради, українських Установчих Зборів і Трудового Конґресу в кількости 12 осіб скликає дня 20. сього лютого у Відні конґрес бувших українських парляментаріїв придніпрянців, щоб обрати на тім конґресі делеґацію на Ґену-

Отсим подаєся до загального відома всім членам організації і Всім нашим прихильникам, що з днем 15 лютого б. р. друкарня яка була в Ню Йорку під числом 30 E. 7th St., під зарядом Адм. Свободи, перейшла на власність Січового Базару в Ню Йорку який відкупив її. Книгарня яка там також була зістала перенесена назад до Свободи 83 Grand St., Jersey City, N. J. Проситься тому всіх членів і прихильників, відтепер чи то в справах книгарні чи друкарні відноситися впрост до Адм. Свободи.

"SVOBODA" (LIBERTY).
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

АРЕШТОВАННЯ У ЛЬВОВІ.

БЕРЛІН, 30. січня. (Вл. кор. „Свободи"). — Польська поліція арештувала студента Григорія Рибака, його сестру й інж. Петровича. Рибака лише перед кількома днями звільнено з польської вязниці, де він сидів нібито за „шпіонажу".

Рівночасно арештовано бувшого народного учителя в Турці Олександра Пішкевича-Яворського. Йому закидають „агітацію" на селі", але чи то була якась правдива агітація чи проста розмова з селянами, — це польським посіпакам однаково.

Вже і з людьми говорити не вільно!

АНҐЛІЯ І СПРАВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Під таким наголовком приносить орґан польських консерватистів „Час" у 25 ч. поучаючу статтю такого змісту:

Польський посол у Лондоні Врублевський мав довшу розмову з анґлійським міністром заграничних справ, лордом Корзоном, а саме про дві справи: 1) про те, чому Анґлія не хоче забезпечити Польщі допомоги на випадок нападу Німеччини, 2) про східні границі Польщі. Що анґлійський міністер сказав у першій справі, невідомо. АЛЕ СЯ СПРАВА МАБУТЬ МЕНШЕ ВАЖНА ВІД ДРУГОЇ, пише „Час". Бо ся друга справа означає в практиці визнанне або невизнанне Анґлією польських прав (!) до виленської Литви, до Волині й до Східної Галичини.

Анґлія противиться тому від давна. В грудні 1919 р. нарисувала вона т. зв. лінію Корзона, яка признає Польщі менше більше її ЕТНОҐРАФІЧНІ землі. І держиться тої лінії уперто до сього часу. Для Анґлії польща сягає тільки по ріки Буг і Сян — а далі вже Росія.

Чому? Бо Анґлія думає, що прилученнє дальших земель до Польщі булоби причиною вічних неспокоїв на сході Европи. Російські еміґранти піддержують її в тім переконанню. А Анґлія потребує трівкого мира для своєї торговлі.

Підтверджує се наше припущенне стаття „Ню Стейтсмен", (анґлійського орґану, звязаного з урядом і більшістю парляменту), оповіщена в половині січня. В ній написано, що „польща" тепер два рази більша від правдивої Польщі й тому границі її мусять бути змінені; Анґлія в тій справі мусить мати свобідну руку.

Значить — Анґлія уважає теперішні ґраниці Польщі за тимчасові, які мусять бути перемінені.

„Час" признає, що найгірше представляється становище Польщі в справі Східної Галичини, бо там Українців богато і вони не хочуть погодитися з польською владою. З того слідує — пише „Час" — що треба 1) або не уважати на Анґлію й цілу заграницю та робити своє, або 2) доказати Анґлії, що Польщі доконче треба (!) Сх. Галичини і що під польським правлінnем не стане Галичина огнищем неспокоїв та причиною будучої війни. „Час" думає, що Полякам може удатися, переконати Анґлію, бо сам Лойд Джордж сказав уже раз: „НЕХАЙ ПОЛЯКИ ВИСТУПЛЯТЬ З ПРОЄКТОМ, ЯКИЙ ДАВСЯ БИ ОБОРОНИТИ В АНҐЛІЇ".

Ціла ся стаття дуже поучаюча. Вона вказує нам на те, що:

1. Анґлія до сеї пори заступає засаду тільки етноґрафічної Польщі.

2. Поляки не знають причини такого поведення Анґлії, тільки додумуються їх.

3. Поляки сподіваються переконати Анґлію, що їм треба віддати на поталу часть Литви, Волинь і Східну Галичину. Сподіваються вони зробити се двома арґументами:

а) „доказами", що Галичина економічно потрібна Польщі, бо без неї Польща не видержить;

б) „доказами", що Галичині під Польщею добре, бо — Галичина спокійна.

Так, там покищо тільки тут і там стріляють і висаджують мости та палять доми польським кольоністам. Але се діється в малій мірі тільки тому, бо не погасла ще в краю надія на те, що світ видре з польських кігтів сей нещасний край. Колиж ся надія погасне, — тоді вибухне тліючий пожар. Можливо, що він вибухне і скорше, бо терпцю народови не стане. І на сю страшну хвилю повинна українська суспільність уже тепер приготовляти фонди, як приготовили їх Ірляндці.

Другий арґумент Поляків чисто бандитський: „дай мені чуже добро, бо мені його треба"! Так говорить тільки розбишака, з яким може бути лишень боротьба, — боротьба аж до повного зломання сили наїздника. Як така боротьба відіб'ється на мирі, се покаже будучність. Покищо, коли важиться політична доля Галичини, треба всею силою працювати за кордоном. Добре булоби, якби Лойд Джордж одержав від наших американських братів короткий меморіял з кількадесятьма тисячами підписів в справі страшного проволікання вирішення галицького питання. В тім меморіялі повинно бути сказано, що це проволіканне страшніще ніж найгірший вирок. АДЖЕ ТАК ДОВГО ПІД ШИБЕНИЦЕЮ НЕ ДЕРЖАТЬ НАВІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ, ЯК ДЕРЖИТЬ ВІН ЦІЛИЙ НАРІД, ЩО БОРЕТЬСЯ ЗА СВЯТУ СВОБОДУ!

1. лютого, 1922. А. Ч.

ПО КОНСКРИПЦІЇ.

Скінчення крівавої польської конскрипції на українських землях. — Перші її висліди після польських джерел. — Організована українська одсіч не пропала марно!

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Крівава польська конскрипція на українських землях скінчилася. Ще сидять по польських тюрмах сотні українського люду за відмову брати участь у цій незаконній конскрипції або за відмову писати: „приналежність — Польща". Ще лежать по селянських хатах Галичини й Волині сотні побитих і помордованих дітей нашого народу. Ще й досі стягаються з наших людей у краю контрибуції за ту саму конскрипцію. Ще ходять без заробітку й без шматка хліба сотки наших учителів і дрібніших урядників, викинуті на вулицю за одну тільки відповідь: „приналежність — Східна Галичина", або: „національність — українська".

Так, ще ятряться й горять усі ті кріваві рани, що їх тисячами причинила нашому людові ота незабутня конскрипція. Горять вони й не загояться аж доти, доки між Польщею та Україною не повстане **державний кордон,** який остаточно й навіки зробить край знущанням польських посіпак над українським народом.

Та жертви, свідомо принесені українською людністю під час цеї конскрипції, марно не пропали. Перед близьким рішенням справи Східної Галичини Польщі треба було мати статистичні докази, що цей край є в більшости заселений польською людністю. На це українська людність одностайно відповіла або цілковитою відмовою брати участь у конскрипції або заповнюваннєм переписових формулярів такими відповідями, які тільки могли пошкодити польським виглядам. І вже нині можна з певністю сказати, що **всі терористичні заходи польської влади пропали марно, бо потрібного їй доказу вона не дістала.**

Не зважаючи на нечуваний терор під час самої конскрипції й не зважаючи на безсоромні фальшування чисел при обчисленні вислідів тої конскрипції, висліди ці показуються надзвичайно сумними, можна сказати — скандальними для Польщі. Всіх відомостей уряд ще не опублікував, але з того, що досі вже подали польські часописи, кождий безсторонній читач може зробити лише один висновок: **на Східну Галичину Польща не має найменшого права.**

Числа, про які тут мовиться мова, подає ґазета Падеревського „Ржечпосполіта", отже ніхто не заперечить їх „препарованости" на користь Польщі або принаймні, їх „обективности". Що-ж кажуть ці числа?

Кажуть вони, що в 13 повітах Східної Галичини живе разом 994.000 людности, а з них 301.000 Поляків. По окремих повітах справа має стояти так (кругло в тисячках): Богогородчани 57 (Поляків 4), Ліско 93 (Поляків 23), Броди 72 (Поляків 27), Зборів 72 (Поляків 29), Городенка 84 (Пол. 18), Камінка Струмилова 69 (Пол. 35), Рава Руська 107 (Пол. 26), Теребовля 72 (Пол. 40), Самбір 87 (Пол. 33), Сколє 48 (Пол. 9), Жовква 90 (Пол. 25), Заліщики 66 (Пол. 23), Косів 77 (Пол. 9).

Отже навіть після цих препарованих відомостей Поляки становлять абсолютну більшість лише в однім повіті, Теребовельськім, де на 72 тисячі всеї людности нараховано аж 40 тисяч Поляків. А по всіх инших 12 повітах Поляки становлять цілком незначну частину людности, яка місцями зменшується до зникаючо-малих розмірів, напр., у Косівськім повіті, де Поляки становлять ледве девяту частину людности.

Загальний вислід по 13 повітах також не дає нічого потішаючого для Поляків, бо тих 30%, які на їх пай припадають, також не вистачають для того, щоб бути абсолютною або навіть релятивною більшістю. Бо кожен спитає: з кого-ж складається решта 70% людности цих 13 повітів? Хто то такі — тіні якісь чи живі люде?

Ясна річ, що „Ржечпосполіта" публікує ці відомости не для нас, Українців, і навіть не для Поляків, а для зовнішнього світу, для чужих держав. Що-ж подумає той чужий читач, побачивши ці числа? Він подумає, що тут мусить бути якесь **ошуканство,** бо ніяка статистика людности не обмежується тим, що подає відомости про одну частину й замовчує всі инші. А світ вже настільки визнається в східно-галицьких справах, що знає, кого там замовчують Поляки — **Українців.** Отже навіть чужий читач мусить напевне припустити, що як-раз серед тих замовчаних 70% і ховається правдива абсолютна більшість східно-галицької людности, себ-то **більшість українська.**

Що-ж до нас, Українців, то ми добре знаємо, чого варті наведені вище висліди конскрипції. Для порівнання ми маємо висліди державного австрійського перепису 1900 р., наведені в праці д-ра Мирона Кордуби „Територія і населенне України" (Відень 1918). Досить зробити навіть поверхове порівнанне між цими вислідами, щоб ошуканства польської конскрипції розвіялися, як дим.

Для цікавости не полінуймося зробити таке порівнанне.

Населенне по обчисленню на 1914 р.

Повіти:	Разом.	Українців.	Поляків.
Богородчани	72	60	4
Ліско	99	70	15
Броди	149	93	32
Зборів	62	44	12
Городенка	92	70	12
Кам.-Струм.	119	71	29
Рава Руська	118	82	17
Теребовля	82	42	32
Самбір	111	67	33
Сколє	57	44	5
Жовква	102	75	16
Заліщики	77	55	13
Косів	86	72	4
Разом	1.226	845	226

Таким чином, у тих самих 13 повітах, які дає „Ржечпосполіта" було в 1914 р. загалом 1.226 тис. душ людности, в тім числі 845 тисяч, або **70% Українців** і 226 тисяч, або **18% Поляків.** Загальна кількість людности могла за останніх 7 років зменшитися з 1.226 тисяч до 994 тисяч — наслідком війни, революції, пошесних хороб і т. д. Але тоді мусіла-б зменшитися й кількість польської людности, бо прецінь же не чудотворці вони якісь, щоб збільшуватись у той самий час, коли все кругом вимірає й гине! До того-ж треба зазначити, що по статистиці 1900 р. до Поляків зачислено й Жидів, бо давня Австрія не визнавала жидівської національности, ниніж Жиди вже більше не писалися Поляками, а Жидами. Таким чином, кількість польської людности мала й від цього зменшитися. А тут сталося якесь дивне диво й кількість Поляків зросла з 226 тис. до 301 тисячі, що дає процентове збільшеннє з 18% до %30.

Панове польські статистики, таких чудес на світі не буває!

Та, як сказано, навіть без цих порівнань вислід крівавої конскрипції вийшов для Поляків дуже непотішаючим. Жертви, понесені українським народом під час конскрипції, не пропали марно. **Східна Галичина була й зістається краєм суто-українським,** на злість і на розпуку всім польським катам. І коли навіть ця нечувана конскрипція не помогла їм довести противне, то вже не поможе їм ніхто й ніщо.

Берлін, 27. січня.

Радянин.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ СТУДЕНТАМ В ЕВРОПІ

Виказ жертв на підмогу українського студентства на чужині, що вплинули до каси „Товариства Української Молодіжи в Ню Йорку":

Сальдо з посліднього звіту, з 11. лютого, 1922	$56.91
М. Щур, Ню Йорк, Н. Й.	1.00
о. Л. Добротвор, Дітройт, Миш.	3.20
Олекса Гладкий, Олд Вестбері, Л. Ай.	1.00
о. Олекса Пристай, Карнеґі, Па.	2.00
П-на Марія Митренко, Олифант, Па.	5.00
Іван Лабай, Бейон, Н. Дж.	1.00
Проць Фирий, Бейон, Н. Дж.	2.00
П-ни Ольга і Марія Хиляк, Олифант, Па.	10.00
Ант. Зубрид, Джерзи Сіти, Н.Дж.	1.00
Разом	$83.11

Досі, вже вислано усього на підмогу українського студентства в Европі $766.00.

Висилайте жертви на адресу касієра:

WALTER YAREMA,
115 Avenue A. New York, N. Y.

ЗА ТОВ. УКР. МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ:
Юрій Андрейко, голова,
Осип Білоган, секретар.

ПОЛЬСЬКА КОМЕДІЯ ВИБОРІВ У ВИЛЕНЩИНІ.

(Від власного кореспондента).

Як на українські землі, так само має Польща апетит на землі литовські і білоруські. Ще в зимі 1918/19 Польща заняла була місто Вильну, історичну столицю литовської держави, разом з великим округом. Литовська держава, яка утворилася після розпаду Росії, не мала сил відвоювати Вильну від Польщі.

Аж Совітська Росія викинула Поляків з Вильни, а опісля, в мировім договорі з Литвою віддала Вильну з округом литовській державі. Сталося се весною 1920 р.

Та не довго тішилася Литва Вильною, куди перенеслося було з Ковна литовське правительство.

Литовці невеликий нарід і не мають такої військової сили, щоб опертися польській армії. Знаючи се, Польща пішла на Литву війною, щоб відвоювати Вильну.

Та в сю війну вмішався Союз Націй, вислав своїх делеґатів і за їх посередництвом заключено польсько-литовське перемирє. Граничну лінію поведено так, що Вильна оставала при Литві.

Але се Литовцям нічого не помогло. Зараз після заключення перемиря польський ґенерал Желіґовскі нібито „збунтувався" проти польського правительства і на власну руку повів дальшу війну проти Литви. Очевидно, сей „бунт" Желіґовського був комедією, якої плян виробило польське правительство на те, щоби таки здобути Вильну. Польщі не випадало не послухати Союза Націй, який домагався заключення польсько-литовського перемиря, отже Польща нібито заключила перемирє, а ґенералови Желіґовському приказала вести далі війну проти Литви. Польське правительство представникам Союза Націй говорило, що воно супроти „збунтованого" ґенерала Желіґовського є безсильне і не може за нього відповідати, а рівночасно давало Желіґовському жовнірів, муніцію, поживу, словом усе, що потрібне до ведення війни.

А як ґенерал Желіґовський здобув Вильну і укріпився там, тоді й польське правительство призналося до нього і заявило, що Вильна мусить належати до Польщі.

Отся історія з Вильною є дуже поучаюча і для нас, Українців. Є між нами такі, які думають, що галицьке правительство повинно було в лютім 1919 р. згодитися на лінію Бертелемі, яку предложила була, як основу польсько-українського перемиря, комісія антанти під проводом ґенерала Бертелемі, віддати Полякам Львів і Дрогобич, а тоді галицьке правительство було би вдержалося в решті Галичини. Досвід Вильни учить, що Польща так само в Галичині була би знайшла нагоду вислати якогось „збунтованого" ґенерала на завоюванне Галичини. Галичину ми могли вдержати не уступками супроти Поляків, тільки **силою,** а такої сили в малої Галичини супроти великої Польщі не було. І коли надія на поміч Великої України і на справедливість Мирової Конференції не справдилася, Галичина стала жертвою польського розбою.

Та вертаймо до справи Вильни. Після того, як її заняв Желіґовський, почалися перед Союзом Націй переговори між Литвою й Польщею, які мали за ціль полагодити справу Вильни. Сі переговори не довели до нічого, бо Поляки всі предложення Союза Націй відкидали, стоячи на тім, що Вильна мусить належати до Польщі.

Вкінці під натиском Союза Націй Польща взялася перевести в Виленщині „плебісцит". Отже розписала вибори до Установчих Зборів Виленщини, щоб вони рішили, що має з краєм статися.

Та чи можливі свобідні вибори під польською окупаційною властю? Очевидно, що ні! Адже вся Польща заздалегідь говорила, що вибори мають потвердити право Польщі до Виленщини.

Серед таких обставин всі непольські народи в Виленщині: Литовці, Білорусини й Жиди оголосили, що **не будуть брати в виборах участи.**

Тільки між Білорусинами знайшли Поляки невеличку групу під проводом Олексюва, яка пішла разом з Поляками.

Ясна річ, що коли в виборах взяли участь тільки Поляки, то тільки самих Поляків вибрано до Установчих Зборів Виленщини. І справді вибрані самі Поляки та два Білорусини зі згаданої групи Олексюва.

Вибори переводилися, очевидно „по польськи". З огляду на абстиненцію Литовців, Білорусинів і Жидів треба було Полякам закрити той факт, що до виборів ставало тільки мале число людий. Отже помагали собі так, що привозили до Виленщини виборців з цілої Польщі.

Між нишим ґазети повідомляли, що до виборів зголосився також начальник польської держави Йосиф Пілсудський, який уродився в Виленщині. Йосиф Пілсудський як урядовец польської держави має осідок у Варшаві, отже на основі загально принятого законного порядку тільки в Варшаві може виконувати своє виборче право. Та може бути, що в Польщі закони инакші, ніж у цілім світі.

Досить, що Установчі Збори Виленщини складаються з самих Поляків. Не треба бути пророком, щоби знати, що такі Установчі Збори рішать, що Виленщина має належати до Польщі.

Цікаво, що скаже Союз Націй на таку польську комедію плебісциту.

Та доси все було так, що Польща слухала держав антанти тільки тоді, коли вони рішали в її користь. Поза тим вона собі з їх рішень нічого не робила, бо бачила, що вони, хоч рішають не так, як вона хоче, але позволяють їй робити те, що вона хоче.

Щоби Польщу заставити шанувати право, треба би на неї доброго бука. Доки держави антанти не візьмуться до неї з таким буком, вона буде собі кпити з їх ухвал.

„Прецінь анґлійські военні кораблі не припливуть до нас ані Вислою ані Дністром", — кпить собі польська преса.

Прага, 19. січня 1922.

Др. Михайло Лозинський.

НА РІДНУ ШКОЛУ В ГАЛИЧИНІ.

(Допись).

Українська запомогова організація п. з. Союз Українських Жінок в Америці, з осідком в Шикаґо, Ілл., звиваючи свою діяльність з причини браку означеного числа членниць, рівночасно звернула своїм відділам членські вкладки.

В той спосіб і товариство „Зоря" в Дітройт, Миш., яко 3-тій відділ С. У. Жінок в Америці, дістало з головної каси згаданої організації належітість, себто зворот членських вкладок в сумі 48 долярів.

Згадану суму могло товариство розділити між своїх членниць, наслідком чого кожда членниця була би дістала по кілька долярів, яко зворот членської вкладки.

Однак наше патріотичне жіноцтво, згуртоване в товаристві „Зоря", на однім із своїх засідань ухвалило вислати сих 48 долярів на Рідну Школу в Галичині, яко дар з нагоди 40-літнього ювилею Українського Педагоґічного Товариства у Львові.

• • •

Мені припоручено занятись посилкою згаданої суми гроший на Рідну Школу.

Отже з припоручення касієрки товариства „Зоря" в Дітройт, Миш., пані Анни Процюк, дня 3. лютого с. р., післав я дрефтом Америкен Експрес Ко. (ч. посвідки: 2,161,355) 47 долярів (сорок сім долярів) через Земельний Банк Гіпотечний у Львові для Рідної Школи. Оплата посилки виносила 1 доляр. Разом $48.00.

Дітройт, Миш., 14. лютого, 1922.

Андрій Блащук.

ЩО ПИШУТЬ З ГАЛИЧИНИ.

Д. Михайло Лобас із Торнерс Фолс, Масс., прислав нам лист із села Деґови, рогатинського повіту. Перепускаючи річи приватного змісту, поміщуємо це, що подає нам образ ляцької ґаздівки у нещасній Галичині.

„. . . а тепер була у нас конскрипція. Як зїхав комісар, то записалося тільки кількох, а решта ніяк не хотіли. Потому зїхало війско і зачало рабувати збіже, худобу. Тоді мусів кождий записатися. І у нас взяли були пацюка, якого ми приготовили на весілля. Ледви не ледви упросили, що вернули назад.

Прошу-ж я Вас, напишіть, може знаєте, коли то вже дадуть нам нашу свободу, бо вже далі і видержати годі.

Накладають на нас страшні здирства і від морґа поля 70 тисяч, від корови 10 тисяч марок і т. п.

Кажуть, що стараються о наше право, але заки то право вийде, то прийдеться гинути від всілякої біди".

Дальшу часть, приватну, поминаємо, так само і підпис — щоби не мстилися вороги й за таку дрібницю.

Другий лист дістали від старого знакомого Г. А., який виїхав до Березова Нижнього. Це письмо написане прямо до „Свободи". Його лист короткий, але ясний:

„Страшно бідуємо, але подрібно писати не напишу. Чому? — Самі здогадаєтеся".

І редакція „Свободи" і усі її читачі не тільки „здогадалися". Ми знаємо, як польська цензура стежить за листами, писаними до Америки.

Бояться Ляхи, щоби широкий світ не довідався, що діється у ляцькім пеклі.

Та помимо усіх хитрощий, правда вийде на верх. Ляцька облуда і брехня розкриються у повній наготі. (рк.)

ПРОСЬБА ДО УКРАЇНЦІВ З СЕЛА ЛЮБШІ, ПОВ. РОГАТИН.

На руки низше підписаного прийшло зі старого краю отсе письмо:

ДО НАШИХ БРАТІВ В АМЕРИЦІ.

Дорогі Браття! Зі сторони зверхности громадської й уряду парохіяльного в Любші удаємося з просьбою до Вас, а іменно:

В нашій громаді була стара і маленька церковця, тож ми стягнулися з остатнього (декотрі навіть від уст собі віднимали) і поставили нову церкву в 1912 році. Але зіслав на нас Господь Бог нещасну війну. Не досить, що церква ще не була цілком готова, то вороги забрали з початком війни дзвони.

Отож, дорогі Браття, звертаємося до Вас з просьбою о поміч, бо наші збідовані і знищені війною громадяни хотять справити дзвони, а не є всилі сего доконати. Від 1915 року не чути в селі дзвона. Чи правиться Служба Божа, чи похорон який, чи на Воскресеннє — все глухо і сумно.

Пожертвуйте, Браття, хто що може, і не відкидайте нашої просьби, а Господь винагородить вам сторицею за се. Ми з нашої сторони будемо молити і просити Господа за Вас і Ваші імена будемо ми і наслідники наші споминати во віки.

З гори дякуємо Вам за Ваші щедрі дарунки і поміч.

УРЯД ПАРОХІЯЛЬНИЙ:
Е. Білінський, парох.
КОМІТЕТ ЦЕРКОВНИЙ:
Іван Рій, Андрух Рій,
Іван Городняк, начальник громади.
(Печать).

Висше наведений лист говорить сам за себе так, що я від себе не маю що богато додавати. Тільки прошу шановних громадян, походячих зі села Любші, котрим лежить на серци добро рідного села, щоби поспішили зі щирими датками на так благородну ціль наших братів, котрі нас о поміч просять. Особливо відзиваюся до своїх краянів, котрі перебувають у більшім числі в Філядельфії, Па., щоби подумали над сею справою та основали комітет для збирання жертв на повисшу ціль. Жертви, які зберете, висилайте так, як після Вашої думки найлучше. Я після моїх сил вишлю впрост до уряду парохіяльного в Любші. Хто би хотів в тій справі зі мною порозумітися, прошу голоситись на адресу:

Стефан Соломовський,
131 Tompkins St., Stapleton, N. Y.

ПІД УВАГУ ТИМ, ЩО ПИШУТЬ ДОПИСІ

1. Коли пишете щонебудь до друку, пишіть тільки на одній стороні листка, а другу оставте порожною.
2. Не пишіть лайки і не вживайте „грубих" слів.
3. Пишіть таке, що цікаве для всіх, — нове.
4. Подавайте факти, — пишіть чисту правду.
5. Пишіть коротко і ясно.
6. Вистерігайтесь „січки" — перемелювання з пустого в порожне.
7. Не пишіть віршів. На міліони людий трапиться оден поет, що варта його прочитати. (Зрештою, пишіть, але не все посилайте до друку. Лише дійсно добрі вірші слід посилати до друку).
8. Подавайте гарні приповідки, смілованки, жарти. Коли є у Вас хист до віршовання, пробуйте писати гумористичні вірші, бо до сього не конче потрібно поетичної ґеніяльности.
9. Не шукайте у часописі поля для порахунку із своїм особистим ворогом.
10. Присилайте листи з краю, де є відомости про це, як там живеться нашим людям. Не присилайте таких листів, де пишеться тільки про родинні справи, або, де пишеться все тесаме від початку війни. Лише такі листи надаються до друку, що цікаві для всіх.

(Рк.).

PEORIA, ILL.

Заходом відділу 190 У. Н. Союза, відограється в Пеорії **дня 26. лютого** 1922 р. в майнерській гали під ч. 2803 South Adam St. комедія Лопатинського **„СВЕКРУХА".** Початок о год. 6.30 вечером. Мешканці Пеорії і околиць користайте з нагоди, коли хочете добре побавитись і насміятись. Приходіть на згадану виставу.

42 **А. Куш,** секр.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

МОСКОВСЬКИЙ ГОРОД

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповідання з другої половини 17-сотих років.

(Продовження).

(6)

Калмик вів похід таксамо, як вів Филемонова. Ідучи в ночи зміняв з части напрям, щоби Москалі не могли зорієнтуватися ні в напрямі ні у віддали. Калмика Москалі все держали на чолі походу. І коли відпочивали, розставляли сторожі так, щоби Калмик не міг зайти на кінець валки і побачити, що там діеся. Тим лише заострили його цікавість, розбуджену ще першого дня, коли рушили з над Кринки. Тоді він саме підгледів, що на послідні́м, казьонні́м возі є пару снопів прутя лозини прикритих веретою. Коли похід зайшов аж на се місце, від котрого, окрім Аюкая, вже ніхто не знав дальшої дороги і мусів [illegible] ника, сей віз лозини лишився далеко позаду походу, разом з одним офіцирoм іількома салдатами, котрі, ідучи за возом пішки, що кількадесять кроків схилялися, доторкаючи руками землі. Коли раз над раном стали відпочивати, Аюкай скористав з яру, що тягнувся рівнобіжн з їх шляхом. Зсунувся в низ і яром вернув назад, так що той послідний віз з прутем минув його. Калмик виліз з яру ізза корча дивився за щезаючим возом. За возом ішли салдати і що кількадесять кроків втикали в землю прутики лозини.

— Вже розумію — погадав Калмик. — Ти думаєш, що можу тобі пропасти, або як вже заведу вас на місце, то ти сам запропастиш мене. Щоби вернути назад лишаєш дороговкази. По прутиках хочеш вернути домів і по прутиках завести сербських поселенців на вказане тобі мною місце... Се тобі, московська собако, нінащо не придасться, а може стати ся твоєю згубою. Ті прутики можуть перенестися на инший шлях.

Калмик знов зсунувся в яр і вернув на місце відпочинку, ще заки майор помітив його неприсутність.

По пару ночах мандрівки похід станув в місци, де степ понижувався в звісну багнисту кітловину. Троха сухійшим поясом, як Аюкай казав майорови, давною греблею і дорогою від степу до холма посеред багна, возами ніяк не мож було проїхати. До холма могли пройти тільки піші, і то лиш за провідником, що знав кожду пядь землі. Вози зі сторожию полищено в степу. Решту війська та хлопів з заступами і топорами майор казав провести на холм. Калмик вів їх езжурно.

— Нині я їм ще потрібний, — думав. — Мусять вернути до возів, хочби по харчі на обід. Мусять мати провідника бодай ще на оден раз. До тої пори нічого лихого не вдіють мені. Аж потому, коли вже виладнають дорогу, буду мусів сокотитися.

Сим разом не Аюкай Москалів, але вони його змудрували. Скоро всі прийшли щасливо на холм, Калмика нараз обступили салдати і повалили на землю. За хвилину лежав з руками і ногами в дибах. Майор зараз таки вигнав хлопів на роботу. Казав їм вирубати ліс на холмі. Що тонші дерева казав обчімхувати з галузя, тащити на стару, баганену дорогу і класти на поперек пень попри пень. Чверть тисячки хлопських сокир і сто пар салдатських рук вистало, щоби дорога була вимощена до полудня того самого дня. Ще таки тої самої днини вози заїхали на холм. Аюкай дивився на все те і скреготав зубами.

* * *

Була ясна місячна ніч, тиха, тихенька. В хуторі Батюка вже всі спали, з винятком одного парубка, що мав сторожу і самого Батюка. Сей довго-довго сидів на лавці під вишнями перед хатою, пикаючи люльку. Нині був у него паланочний полковник і сильно стурбував його.

— Коли ми вертали від вас і Филемонов супроводжав нас,— оповідав Чміль — дістав від моєї Марти гарбуза. Озлоблений крикнув до неї щось таке, з чого виходило би, що він важить на дві дівчині Мою Марту і ще якусь. Я доси не говорив вам про се, бо не думав, щоби тою другою була ваша Параня. Але оноді Марта сказала мені, що Филемонов також до Парані нещасливо сватався. Може він також Параню має на умі?

Полковник відїхав, але розмова з ним про дівчата і московського майора перемелювалася в голові Батюка і майже до півночи задержала його в садку.

— Нічого путнього не вигадаєш, — сказав до себе — іди спати. Пішов до хати, люльку витрусив і поклав на стіл, та став стягати чобіт. Стопа вже була в холяві, як на дворі залаяв старий Сірко, за ним всі прочі собаки. З того, що брехіт віддалявся від хати, зміркував, що пустилися в степ, комусь на зустріч.

— А Бог би їх побив, та всіх вигубив, цілу московщину! — закляв старий. — Відай знов який московський конокрад.

Підтягнув чобіт назад, здой- [illegible] на себе торбу з порохівницею та кулями і вийшов з хати. Разом з ним вийшли, таксамо заброєні два парубки. Сторожа вже не було коло хати. Пішов в степ за голосами собак.

— Вже його мають! — сказав Батюк.

В сій хвили від степу почувся крик:

— Матінко Божа!... Спасай!

Одночасно Сірко заскавулів протяжно. Всі побігли в сю сторону. Окружена псами лежала на траві дивна пара. Якийсь, з одягу, чи з останків одягу сказатьби, український хлоп і на нім з вискаленими зубами при горлі Сірко.

(Дальше буде).

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

М. Білик, Шікаго, Ілл. — У відповідь Герстови зроблено, що було треба.

Н. Підгайний, Істон, Па. — Звичайно оголошуємо поіменний спис закупивших бонди, коли нам пришлють виказ з Вашингтону. Тимчасом заспокійтесь, о маєте в руках бонди.

Т. Задерецький, Бейон, Н. Дж.; С. Янчук і Іван Крупка, Гемтремк, Миш.; С. Чорний, Дітройт, Миш. — Дякуємо за прислані витинки з польських часописів. На окрему полеміку із всіми польськими шматами у нас нема ні місця, ні часу, ні охоти. „Свобода" бореться безвпинно із ляцьким лукавством і не спочине доти, поки не очиститься рідна земля від усіх нагайників. Боротися із шовіністичною пресою Поляків в Америці, це боротьба з вітраками. Вона не має ніякої ціли.

Д-ка Наталія Лицак, Дітройт, Миш. — **Вповні годимося із Вами, що Українці не повинні і до рук брати ніяких польських часописів ні книжок.** Бодай у цім мусимо показати нашу національну єдність супроти Польщі, що будемо бойкотувати між нами усяку польську літературу і письмо.

Д., Ведфорд, Інд. — Дуже гарні думки, але брикує риму і ритму. Це саме відноситься і до рисунків. Брак викінчення.

П. Г., Трентон, Н. Дж. — Плачем України не збудуємо.

Ю. С., Ню Йорк. — Не годні надрукувати. Пробуйте писати прозою.

А. А., Савтвест, Па. — Не помістимо.

І. С., Трентон, Н. Дж. — Напишіть проект народнього податку прозою, то помістимо радо.

Н. К., Питсбург, Па. — Ніхто не має монополю на патріотичну роботу. Чи знаєте пісоньку „Ніхто не винен, сама я"? Кождий Українець повинен закотити рукави ід народній роботі, а не вичікувати, поки хто зачне.

Іван Соколовський, Авока, Па. — Пришліть спис жертв, хто і кілько і на що заколядував.

А. Чепеляк, Нортгемптон, Па. — Спасибі за осторогу. Подбаємо, щоб не дати провокаторам місця у „Свободі".

Н. Н., Мінneаполіс, Мінн. — Усьо, що пишете про сліпоту, некультурність і простакуватість наших большевиків в Америці — суща правда. Тільки біда, що у Вашім обуренню Ви насипали їм уже через міру.

П. Стадник, Трентон, Н. Дж. — Просимо заждати, поки не одержимо поіменного виказу тих, що купили бонди, від Д-ра Л. Мишуги з Вашингтону.

І. Березовець, Мілвокі, Вис. — Одержали витинок, у якім найшли ці самі ляцькі брехні, як і у всіх їх часописах. Спасибі!

С. Андріїв, Рачестер, Н. Й. — Як тільки маєте змогу, помістіть чим скорше, щоби довідалися Американці, що це за птиці Ляхи!

ДОПИСИ

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Жертви для трох калік.

На поклик трох калік зложили жертви слідуючі особи: Г. Бундзяк $23.65; М. Скалецька $2.00; М. Запаранюк $1.50; М. Федишин, М. Шинкар, М. Гуцуляк, А. Зборовська, Б. Щебетун, Л. Густь, В. Вовчук, П. Тодорчук, М. Підкова, І. Плуговський, Д. Добромиль, Н. Н. (галицький Жид), І. Хомета, Г. Кунашевський, М. Ляхович, о. В. Лотович, о. В. Козоріз, В. Кнігиницький, І. Добрянський, Ю. Павчак, М. Мурин, К. Гуменюк, П. Гричаник і І. Радзік по $1.00; Ю. Вітенко, А. Лесів, Д. Мечняк, В. Левицький, Н. Іваник, А. Керничний, Д. Андрейко, А. Гулей, А. Дацишин і Й. Бурбела по 50 цнт.; дрібними датками $3.85. — Разом $60.00.

Сі гроші вислано 17. жовтня 1921 р. доляровими чеками на руки Віцентія Липія, Николи Гудими і Івана Федуна у Львові, ул. св. Софії, ч. 25.

Гафія Бундзяк.

—o—

ЛІТЛ ФОЛС, Н. Й.

Що важнійше: дзвони чи кайдани?

Все покину і полину
До самого Бога
Молитися. А до того —
Я не знаю Бога.
Т. Шевченко.

Час від часу з наших часописий і з краєвих листів можна почути зазиви зі старого краю до наших земляків тут в Америці о поміч.

Ріжного рода є ті поклики-зазиви: помагаймо Українським Січовим Стрільцям, то знова українським студентам, то вдовам та сиротам і т. п. Глянувши очима душі та полинувши на крилах мрії в сю нещасну, забуту Богом і людьми країну, кождого серце мусить зворушитись на вид тих живих трупів; кождий мусить приклонити своє ухо до сих пригноблених, із дна душі вириваючихся стогнів-болів. І думаю, що нема людини, котра би, чи то в імя гуманітарности, чи в імя ідеї, не простягнула свою помічну руку к сим нещасним істотам. Всім тим, котрі ще живими очима дивляться на горе нашого народу, належиться дійсно похвала і вдяка. Однак треба уважати, чи кождий поклик є гідний, аби його підперти.

Власне сими місяцями виринув новий поклик (нашим часописям ще мало звісний). Ото плинуть листи за листами, що тим в краю наші отці духовні в декотрих громадах наложили податки на селян в цілі купна дзвонів. Відповідні зазиви залунали аж тут в Америці.

Не маю я тут на мисли когонебудь урязити, або критикувати, але, будучи наочним свідком (я щойно 5 місяців тому приїхав з краю) того важкого горя, яке наш нарід придавило сірою тюрмою, мені сотні ріжних гадок напливають на голову. Невжеж ініціятори тих покликів не бачать, що довкола них діється? Що се за ідея? Кому вони сим зроблять добрий вчинок? Годі щось вияснити собі, щось видумати!

Читаю сю просьбу: руки трясуться, голова крутиться, а серце кровю плаче, бо мені тиснеться на думку один з чотирох гріхів, до неба о пімсту взиваючих: „Покривдженнє убогих, вдів і сиріт". Се щось страшного!

Всім звісно, що наша країна — се один куток на цілій кули земській, забутий всім і всіми; се море сліз і крови; ліси хрестів і гори могил; привид заклятої пустині; мара смерти. Ниви наші гарматами поорані; села сплюндровані; одних людий люті вороги виправили на лоно Авраама, других в кайданах по тюрмах на поживу пошестям тай вошам тримають, а инші нагі, босі, холодні й голодні гниють по ямах та стрілецьких ровах. Церкви майже на-пів знищені; дзвони, котрі колись сповіщали веселі хвилі і хоть на хвилинку відвертали людські уми від горя й нужди, рівнож упали жертвою війни. Нічогож дивного! Така Божа воля: пійшли люди, пійшли і дзвони. По людях осталися тисячі калік; по дзвонах — пусті, глухі церкви.

І коли нині сі безталанні люди простягають свою хору руку за помочию, то инші люди, сліпі і глухі на довколишні стогни сих калік і сиріток, рівнож простягають свої руки на поміч... „для дзвонів". Се вправді інтенція досить гарна, бо се-ж на Хвалу Богу а на добро (при теперішних обставинах на біду) ближних. Так я кажу і кождий віруючий таксамо скаже. Колиж уявимо собі тамошні теперішні нужденні дни життя людскости, то сей зазив мусить кождого наповнити здивованнєм і жалем. Хотяй понуро виглядає село без вістунів Божого слова, то далеко панурійше виглядають ті ями, в яких коротають свій вік істоти, сотворені на образ і подобу Божу. Не плачуть, не зворушують дзвони, не сокрушають людських серць і душі; але в кого є хоч крапля любови до Бога, в кім хоч крапля Його святої науки ще горить, той напевно сокрушиться на звуки стогнів тисячів калік безталанних, тисячів сиріток дрібненьких, вдів, вигнанців і инших нещасливців. Їх зойки є о много голоснійші, а їх молитви, взиваючі до Бога о милосердє, о много сильнійші від звуків мертвих дзвонів. Бо чим жеж являються там нині дзвони? Чи ми ще мало маємо там дзвонення? Хиба тяжкі кайдани по ляцьких, румунських і московських тюрмах, які живцем відаються в тіло наших братів, не зворушують людської душі? Чи сильний брязкіт тих кайдан не лине аж перед престол Всевишнього?

Чи мило буде слухати мамі молитви дзвонів, коли її діти, нагі й голодні, молять: „Мамо, дай хліба! Бозю, визволь нашого тата з тюрми, вибави нас із сирої ями!" і т. п.?

Нащо-ж ще на таку річ видавати гроші в теперішний час, коли сі гроші неодного від смерти відкупилиб?! Нащо? Нащо?!

Нам дзвони вже досить дзвонять, мало не оглухнемо, та вони ще задзвонять нам, але не срібними звуками пісень, а громом пімсти на нашій землі. **На сі дзвони збирайте,** а будьте певні, що кождий остатню лепту дасть. Дасть і вдова, дасть сирота, дасть і інвалід; остатну сорочку скине, а дасть! **Ратувати живих людий — се наш перший і найважнійший обовязок!**

При нинішних життєвих обставинах людскости щось подібного починати, щось подібного будувати, коли тисячі людий не мають куска сухого хліба, се дійсно являється гріхом проти суспільности, гріхом, взиваючим до Бога о пімсту!

Не купуйте дзвонів по 2—3 міліони марок польських, але оберніть сі міліони на добро ближним. Богу така жертва буде милійшла — будьте певні! Насамперед голодні діти накормім, поставмо їм хату, а вже аж по тім спровадьмо музику для них, бо голодні діти не будуть слухати звуків струн, коли їм кишки марша грають!

У. С. С.

—o—

СЕНТРАЛІЯ, ПА.

До Січи вступаймо!

Українська громада в нашій місцевости не велика, але зате бодра духом і щира серцем для своєї Неньки України, бо вже потрафила закупити українських державних бондів за поверх 700 долярів, а крім того постаралася заложити Січ під іменем Богдана Хмельницького.

Дня 2. січня б. р. скликали ми тут віче, на котре прибули з Філядельфії два бесідники, а то Михайло Коцюк, заступник отамана Січової Організації Українців у Злучених Державах, і тов. Титанич. Вони розяснили людям ріжнородне значіннє сеї організації і заохочували присутних заложити в своїй громаді Січовий відділ. Вічевики вислухали уважно обох бесідників і видко було по їх очах, що кождий дуже радо скочив би геть за море, щоби пімститися над проклятим ворогом, котрий так невинно мордує наших братів.

Але ще настане та година, що буде Вільна, Нероздільна Україна! Тільки ми не падаймо на дусі, а берімся жваво до святого діла!

Хто ще з наших громадян не вписався до Січи, нехай се зробить як найскорше! Нас уже є 58 членів, але чим більше, тим ліпше. Тож не відкладайте сеї справи на завтра, бо час не стоїть, а таки ще нині станьте Січовиком. У Січи ми собі заспіваємо „Не пора Москалеви й Ляхови служить" і будемо дбати, щоби ворожа сила з нашої землиці утікла. Нашим гаслом буде козацький клич: або здобути, або вдома не бути!

ЗА УРЯД СІЧИ:

А. Хращевський, кошовий; **Іван Чепа,** осаул; **Николай Андрійчин,** писар; **Федор Госинець,** скарбник; **Михайло Липтак і Василь Вольчанський,** хорунжі; **Сефан Прикода, Олекса Туринець, Михайло Дудук і Василь Грабович,** четарі; **Федор Винник,** сурмач.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ